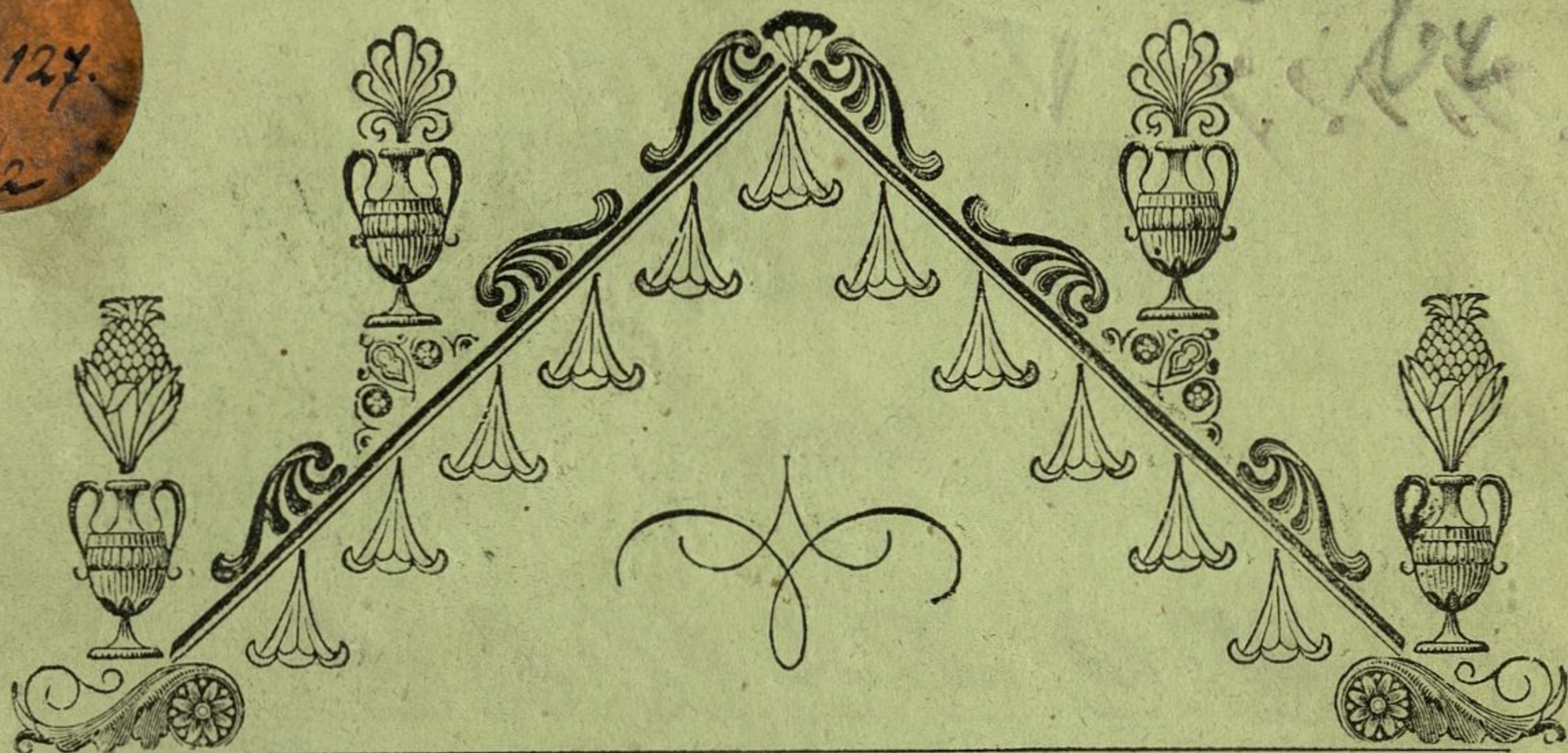

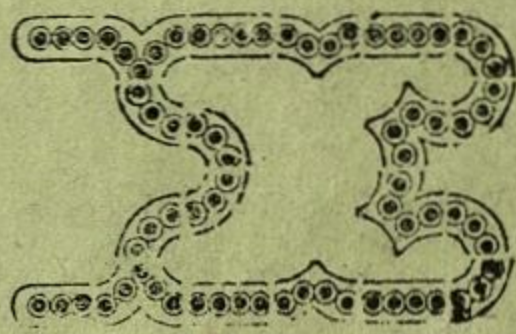
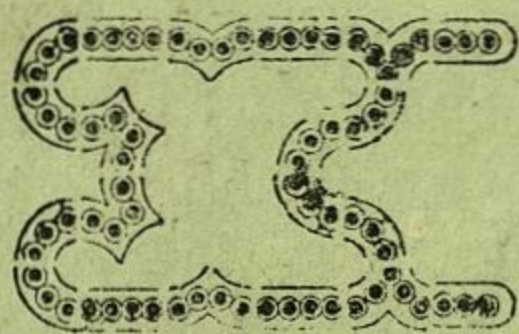
4127.
2

MARIA CEL

NAD

KANALOM

24127 V. 2. e. 2

MARIA CEL

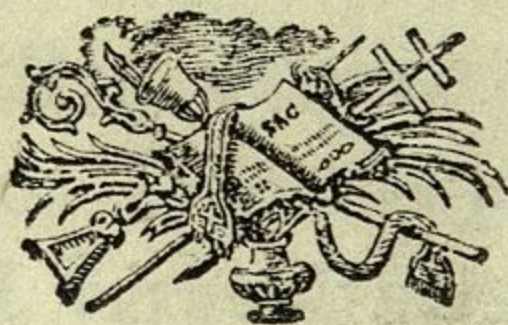
nad

MANALOM

**Kratek pregled zgodovine te kaplanije
in božje poti od njenega vstanovljenja
do sadanjega časa.**

Spisal

ŠTEFAN KOCIANČIČ.

V GORICI

Natisnil J. K. Seitz, 1853.

WARRIOR

WARRIOR

WARRIOR
in box of 100
do. 100

WARRIOR

WARRIOR

WARRIOR

WARRIOR

WARRIOR

Uvod.

Od prvih časov kristianstva notri do teh dni, v katerih živimo, so verni kristiani za Bogom častili tisto izvoljeno Devico, po kateri so vsi preroki stare zaveze zdihovali, in ki je bila edina med vsemi ženami vredna, da se je v njenem prečistem telesu učlovečil Sin Najvikšega, kralj nebes in zemlje, naš usmileni Izveličar *Jezus Kristus*. *Maria*, povzdignena čez vse stvari, naj pohlevniši hči Boga Očeta, naj preserčniši mati Boga Sinu, naj ljubezniviši nevesta Boga svetega Duha, je bila, je in bo, dokler svet stoji, predmet občega spoštovanja, gotovega zaupanja in posebne ljubezni vsim pravim katoliškim kristianom, ki dobro vedo, da ako so pokorni sini te premogočne Božje Matere, jim je tudi Bog usmilen Oče.

Zatega voljo, da bi častenje povikšane Kraljice nebes in zemlje med vernimi kristiani vedno se ohranilo in čedalje bolj rastlo, so bili od nekdej v Njeni veseli spomin prazniki od skerbne Cerkve postavljeni, ki jih vsako leto še vedno obhajamo; in v čast te Svete Božje Porodnice so bili v ta namen od nekdej tudi tempelni, cerkve, kapele zidane; da rekel bi, da ni skorej cerkve na svetu, ako ravno so nekatere na čast drugim Nebesčanom postavljene, v kateri bi ne bil

poseben altar preblaženi *Devici Marii, Materi Božji* posvečen.

Leta preljubezniva *Mati Božja* in *naša* je pa tudi vselej naj več milost kristianom v raznih potrebah in stiskah od Boga sprosila, in jim mnogoterikrat tudi čudovito pomagala, kakor dovolj pričajo posebne zgodovine posameznih svetih hramov, v katerih se *Ona* posebno časti. Komu ni znana n. pr. imenitna cerkev Matere Božje v mestu *Loréto* na Talianskem? ali *Maria Cel* na Štajarskem? ali svete *Višarje* na Koroškem? ali *Sveta Gora* in *Barbana* na Goriškem? in kolikajn družih slopečih cerkev Matere Božje je še le v družih deželah in krajih sveta, kamor pobožni kristiani radi romajo, da se tej mogočni Materi priporočajo, ter si potrebnih milost po njeni priprošnji od Boga zadobijo! Kdor hoče saj od naj bolj imenitnih cerkev Matere Božje kej več izvediti, naj vzame v roke: „*Istoria delle immagini più miracolose, e celebri di Maria Vergine di tutto l'universo dal P. Alessandro Morosini*“, ali pa kako drugo enako delo, in prepričal se bo, da je v vsih časih in povsod po mogočni priprošnji Matere Božje mnogo velikih milost vernim bilo podeljenih.

Ta gotovost pomoči, ki jo verni častivci Marije prečiste Device imajo, je bila primorala tudi pred sto letmi pobožne Iderčane nad Kanalom, da so si altar *Device Marie Celske* omislili, in se za čast leté Nebeške Kraljice posebno vneli, ki jih je od selej tudi posebno varovala in v svoji mogočni brambi imela; tako da so tudi iz bližnjih in bolj oddaljenih krajev pobožni kristiani k *Marii Celi* (kakor so ji pravili) pogostoma romali in še sadaj vsako leto ob odločenih

časih tjekej romajo, da se pred njenim altarjem njenemu varstvu priporočajo.

Kar vemo, ni od te *Marie Cele* še nobeden nikjer nič pismeno svetu oznanil; zato podamo v tej knjižici bravnemu občinstvu, našim v resnici pobožnim Slovencom, kratek pregled vsega tega, kar se je s to dovolj znamenito cerkvijo od njenega vstanovljenja do današnjega dne godilo, takó, kakor najdemo pisano v verjetnih spisih, ki se v pismohranu te cerkve nahajajo, in kakor pripovedajo še živeči pošteni in častiti možje, katerim gre vsa vera.

Spisatelj te knjižice nima drugzega namena, ne druge želje, kakor samo to, da bi s tem količkaj pripomogel k večemu častenju tiste svete Božje Porodnice, pod ktere mogočno pomoč nam je vsem pribežati, ako hočemo v terdem in nevarnem boju tega posvetnega življenja sovražnike svoje duše srečno premagati, in po slavni zmagi tje gor priti v svete nebesa v presrečno družino nebesčanov, se z njimi in blaženo Devico Marijo vekomej veselit. Amen.

Maria Cel nad Kanalom.

I. Vstanovljenje Iderske Kaplanije v letu 1757.

Pet ur hodá od Gorice proti severju je na desnem bregu Soče, skorej na sredi med *Kanalom* in *Ročino*, visoko gor na hribu, kateri loči dve reki, *Sočo* namreč in pa *Judri*, ki je naravna meja Goriškega in Benečanskega, velika kaplania, ki se navadno *Idrie nad Kanalom* (*Idria Canalis*) pravi, ljudstvo pa jo že skorej celih sto let sem *Mario Cel* imenuje. Ta velika in zlo raztrešena kaplania, ki sadaj 1020 do 1030 duš šteje, obstoji iz več vasi in vasic in samotnih tu pa tam raztrešenih hiš, ki imajo vsaka svoje posebno ime. Zavoljo tega pa so tudi pod štiri župane razdeljeni. *Iderski župan* ima pod sabo kraje, ki se kličejo: *Liga*, kjer je posvečena cerkev cele kaplanije, v kateri stoji slopeča podoba *Celske Marie Matere Božje*. V tej cerkvi se opravlja navadno služba Božja, in blizo te cerkve stanuje tudi vsakočasni dušni pastir. Potem je *Lovišče*, drug del te soseske; potem *Meliniki*, *Hoščina*, *Brežčina*, in *Stermic*. Vsi ti kraji, katerih imena že kažejo, da so od nekdanj tod Slovenci stanovali, se vkupno *Idrie* kličejo, ali *Iderska župania*; ker pa je na izlivu *Bače* v *Idrio* reko, ne daleč od *Sv. Lucie na Mostu* drug kraj, ki se tudi *Idrie* imenuje, se tisti kraj *Idrie na*

Bači, to *Idrie* pa, od kterega govorimo, *Idrie nad Kanalom* zove. Mesto *Idrie* pa, ki je zavoljo živega srebra, ki se tam koplje, gotovo po celem svetu znano, naši Slovenci navadno *nemško Idrie* imenujejo. Torej, kakor se vidi iz ravno rečenega, ni nobene posebne vasi tega imena, ki bi se *Idrie nad Kanalom* klicala, ampak vse tu zgorej imenovane vasice in samotne hiše vkupno se *Idrie* imenujejo, in imajo svojega župana.

Druga županija *Iderske kaplanije* je *Britofska*, pod katero spadajo: *Britof*, vas s cerkvico svetega *Kociana*, ki je bila menda v letu 1505 sozidana, ker je ta številka v kamen vsekana nad vratmi te cerkvice viditi; ravno tako tudi pri kori od zunej na solnčni strani se vidi številka 1505. — Potem *Markiči*, *Fileji na Gradicu*, *Kremenšček*, *Šeberjak*, *Prapošče*, *Ukanje*, *Želinja*, in *Debenje*. V tem poslednjem kraji je zopet druga kapela ali cerkvica, svetemu *Jakobu* apostelnu posvečena, leta 1841 popravljena, da se zamore v nji zopet opravljati služba Božja. Na zvoniku te cerkvice je zvon, ki nosi letno številko 1575, ki je bil iz zvonika cerkve sv. *Zenona* iz *Lige* tu sem prenešen, kadar so se za *Ližko cerkev* novi zvonovi lili.

Pod župana *Gorejne vasi* spadate vasi *Čolnica* in *Ravna*; vsi drugi kraji te kaplanije pa, ki jih do sadaj nismo imenovali, ki so: *Podrovno*, *Močilo*, *Grehen*, *gorejna Nekava* in *Kastanjevica*, spadajo pod župana v *Aibi*.

Cela *Iderska kaplanija* torej, tako razdeljena in raztrešena, po hribih in po dolini poleg reke *Judri*, katera loči, kakor smo že rekli, *Benečansko* od *Go-*

riškega, lepa, prijazna, romantička dežela, ki rodi obilno vina, kostanja, in družega žlahtnega sadja, tudi nekež žita, posebno pa repe, zelja in več enakih pridelkov: ni imela svojega posebnega dušnega pastirja do leta 1757, akoravno je že od nekdej, kakor smo ravno vidili, imela tri cerkvice, v Ligi namreč svetega Zenona, na Britofu svetega Kociana, in v Debenjah svetega Jakoba. V svojih dušnih potrebah so dobivali pomoči od fare v Kanali, ki je eno dobro uro, in iz nekaterih delov še daleč do nje. Vsakočasnij fajmošter namreč je ob odločenih časih, to je, poslednjo dobo vsak praznik in vsako nedeljo enega svojih kaplanov iz fare gor pošiljal, da jim je sveto Mašo bral, v časih kej pridgal in druge svete opravila v prid in korist njih duš opravljal. Za to svoje prizadevanje je ta kaplan, kakor beremo v starih pis-mih, od cele te okolice dobival skupno 14 polovnikov pšenice, in 26 polovnikov reži na leto; razun tega je on ob odločenih dneh vsako leto celo sosesko obhodil, njih prostovoljne darove bral, kjer so mu bogoljubni sosesčani z veliko pripravnostjo vsega, kar so premogli, dajali, kaker je sploh še vedno v naših gorah hvale vredna navada. In v tej reči se zopet spozna resnica tega, kar celi svet od Slovjanov sploh, in posebno od naših Slovincov spozna in govori, da je malo kateri narod na celem svetu, ki bi bil tako bogoljuben, pobožen, vnet za čast Božjo in Božjih namestnikov na zemlji, to je, duhovnikov, in pa tako *radodaren*, posebno kar zadeva cerkve in cerkvene služabnike, kakor so Slovinci. In to bodi na čast Iderčanov momogredé tukej omenjeno, da oni niso v tej reči nikoli drugim zastajali. Zato pa so tudi ta-

krat še, ko niso svojega lastnega duhovnika imeli, tistemu kaplanu, ki je od fare gor k njim hodil, zvesto in obilno tu zgorej omenjeno plačilo dajalo; in pri vsem tem, kadar je kateri med njimi obolel, in je duhovnik v hišo prišel ga obiskat, s svetimi sakramenti previdit in na težko pot proti večnosti pripravljat; mu je vselej tista hiša, v katero je bil poklican, za njegovo pot en goldinar in deset krajcarjev navadno plačevala, kar v tistih časih, kakor vsakdo vé, ni bila majhna reč.

Zatorej pri vsem tem, da so s pripravnim sercom pobožni Iderčani vselej odraštovali, in scer tudi v obilni meri, duhovnikom tu zgorej omenjeno plačilo, se je vender sčasoma, ko se je njih število zmirom bolj množilo, tudi nehoteč v njih pravična želja obudila, da bi tudi oni, kakor ga sosedje drugod imajo, imeli v svoji sredi svojega posebnega dušnega pastirja, kateri bi zamogel za nje, posebno pa za njih ljube otročiče bolj skrbeti. Saj k temu, kar so do tada že duhovnim dajali, ni bilo treba dosti več pristaviti, zato da bi en duhovnik med njimi živeti zamogel.

Za duhovne gospode pri fari je bilo tudi vedno bolj težavno, celi ta kraj oskerbovati, kakor je treba, kateri so mnogokrat v lepem in v gerdem vremenu, po leti in po zimi, po snegu in po dežji, po mrazu in po vročini imeli k njim dohajati redno vsako nedeljo in vsaki praznik, in razun tega še čez teden, kadar koli je bilo treba, posebno bolnikom streči v njih zadnjem boji s smertjo. In ta težavnost se je naravno vsako leto naraščala, kakor se je število duš množilo. Možje so se torej že večkrat posvetvali, kako bi se pri njih samostavna kaplanija napraviti dala in priprav-

ljeni so bili, še marsikej za ta sveti namen storiti in podariti; kar glej! blag dobrotnik se jim oglasi, kateri je istino ali Kapital od **1400 fl.** jim s tem pogojem prepustil, da naj z obrestjo teh dnarjev in s tem, kar so oni do sadaj duhovnikom vsako leto dajali, ki so od fare k njim dohajali, napravijo spodobno letno plačo za enega duhovnika, ki bi stanovitno pri njih prebival, v njih sredi živel, in torej jim v vsaki dušni potrebi bolj hitro in lažje postregel. Ta blagoserčni dobrotnik je bil, po spričevanji dotičnih listin, nek gospod *Andrej Blažič*, kakor je nedvomljivo, iz te soseske doma, ki je pa potem ko je duhovski stan nastopil, na *Dunaji* zunej mestnih zidov v nekem ženskem kloštru duhovno službo opravljal, in akoravno oddaljen od svojih rojakov vendar vedno za njih blagor po svoji zmožnosti skrbel.

Pač so bili vsi Iderčani tega, kar jim je ta v resnici blagomisleči gospod, njih ljubi rojak, storil, iz serca veseli. Vkup so koj stopili in sklenili, da hočejo vse storiti, kar jim bo mogoče, da dosežejo dopolnitev svojih že zdavno gojenih želj: „sedemdeset vsa-
„koletnih goldinarjev, so pravili, imamo od tega ka-
„pitala; k temu pristavimo še vse to, kar smo do
„sada kaplanu dajali, ki je k nam dohajal od fare;
„in vsaka hiša bo še poverhi vsako leto 1 f. 10 kr.
„v dnarju plačevala, in spodobna plača za samostoj-
„nega duhovnika je vkup; zraven tega bode pri-
„hodnji naš duhovnik še svobodno béro imel, kar
„mu bo tudi kej donašalo.“ Pomisliti je bilo samo
še za spodobno stanovašče ali farovž; ali tudi v
tem so se kmali zastopili. Enodušno so sklenili, da
središna cerkev cele kaplanije ima biti cerkev sv. Ze-

nona v *Ligi*, in da hočejo blizo ondi v *Ligi* tudi za duhovnika spodobno prebivališče pripraviti, in ako bi treba bilo, tudi novo sozidati. Kakor zgovorjeno, tako je bilo storjeno. Šli zo torej vsi možje, ki so pri tem kej govoriti imeli, med kterimi se posebno imenuje tačasni *Iderski župan* in cerkveni starašina ali *Ključar Peter Filej*, (*) k okrajni gospojski v *Kanalski grad*, kjer so pred pravico svoje serčne in pravične želje razodeli, v prihodnje svojega lastnega duhovnika doma imeti, in svoj terdni sklep naznanili, za njegove dohodke zvesto skrbeti. Čez vse to se je v tem smislu dne 11. decembra 1756 vstanoviven list (*instrumentum foundationis*) zapisal, ki je bil podpisan od ravno omenjenih srenjskih mož, od tam pričujočega gosp. fajmoštra *Kanalskega*, in potem redoma od vsih tistih, ktere je ta reč količkej zadevala, posebno od gosp. *Andreja Blažiča*, ki smo ga zgorej že

(*) Ded prečastitega še živečega gospoda *Petra Fileja*, korarja *Goriške metropolitanske cerkve*. Drugi srenjski možje, ki se v listini berejo, ki so jo takrat v *Kanalski grajšini* sestavili, so bili: *Šimon Mugerle*, *Šimon Drekonje*, *Valentin Mugerle*, *Anton Mugerle*, *Štefan Jerončič*, *Filian Blažič*, *Matevž Jerončič*, *Mahor Tomažič*, *Tomaž Debenjak*, *Miha Markič*, *Šimon Markič*, *Miklavž Žniderčič*, *Jakob Žniderčič*, *Luka Bait*, *Luka Filej*, *Luka Markič*, *Anton Blažič*, *Anton Jerončič*, *Lovre Markič*, *Andrej Tomažič*, *Anton Jelovšič*, *Matevž Markič*, *Štefan Debenjak*, *Anton Dugar*, *Lovre Vidič*, *Janez Vidič*, *Jožef Maurer*, *Miha Urbančič*, *Melhior Vidič*, *Miha Jerončič*, in *Valentin Blažič*.

omenili, kteremu se je ta list vun na Dunaj poslal, da ga je podpisal, svoj pečat pritisnul in tako osnovani list na Goriško škofijo poslal, kjer se dosadaj varno hrani.

Tako je bil torej postavljen terden temelj, na kterega je bilo mogoče naprej zidati. Akoravno takrat Goriška nadškofija ni imela odveč duhovnikov, ampak še občutno pomanjkanje, kakor beremo v enem pismu, ki ga je tadašnji generalvikar, gospod *Peter Adam Supančič* že večkrat pohvaljenemu gospodu *Andreju Blažiču* v tej zadevi na Dunaj pisal; je vendar za dušni blagor sebi izročenih ovčic goreče skerbliivi nadškof *Korel Mihael grof Attems* Iderčanom sadaj posebnega duhovnika z veseljem dal, ker je dobro vedil, da jim je bil bolj potrebin, kakor marsikje drugod. *Grof Mihael Rabatta*, velik podpornik in dobrotnik nove te kaplanije, je tudi blagemu nadškofu prvega duhovnika za Iderčane nasvetoval dotačasnega kaplana v *Ročini*, gosp. *Tomaža Veluščika*, kteri je mesca junia 1757 na svoje novo mesto prišel, da je za novo kaplanijo začel skrbeti in delati, kar je s tim večim veseljem storil, ker je bil ondi, bi djal, na svojem domu (zakaj rojen je bil v *Vertačah* pod *Gorenjim poljem*), in Iderčani so bili njega kot svojega rojaka tudi bolj veseli, kakor vsakterega drugega. Stanovališče so mu bili napravili ne daleč od cerkve sv. *Zenona* v *Ligi* pod hišno številko 1.

II. Pervi Iderski kaplan. Podoba Matere Božje MARIE CEL se pripravi v Idersko cerkev.

Tu se začne nova doba za Iderčane: Kar še nikoli niso imeli poprej, so sadaj posedali: Božji namestnik, za vse dobro vneti kaplan, gosp. *Tomaž Veluščik*, je bil v njih sredi; imeli so vsak praznik in vsako nedeljo sveto mašo doma s pridigo in kerščanskim naukom, in kar je bilo naj več vredno, v boleznih in drugih enakih dušnih potrebah so imeli sadaj duhovnika blizo, kateri je bil pripravljen vsaki čas, po noči ali čez dan urno jim postreči, in ni bilo več treba poprej v aržet pogledati, ali imajo 1 fl. 10 kr. za duhovnika, ki jih obišče, kar so do takrat vselej morali plačevati za vsako obiskovanje bolnika, kakor je bilo že zgorej rečeno.

Kaplan Veluščik pa ni skerbel samo za dušni blagor sebi izročene čede Kristusove; on je hotel tudi za spodobno slovesnost očitne službe Božje po svoji moči skrbeti, ker je dobro vedil, kolikajn tudi zunajni blesk častitljivih obredov naše svete cerkve čez človeško serce premore. Njegova naj prva skerb je torej bila, da se je njegova cerkev, posvečena svetemu Zenonu, osnažila in popravila; pri tem prizadevanji so bogoljubni Iderčani radi vsak po svoji moči pripomagali; napravil se je pa sadaj že potrebni *kerstni kamen*, in tako zaporedoma več družih reči, ki so bile v cerkvi neobhodno potrebne. Možje, za to sveto reč vneti, so kmali tudi veliko apnenico pri

svetem Jakobu napravili, da se je mogla v Ligi cerkev popravljati, kakor tudi uni dve cerkvici na Britofu in v Debenjah.

Kadar je že večkrat omenjeni duhovnik *Andrej Blažič* na Dunaji iz pisem Goriškega generalvikarja gosp. Petra Adama Supančiča zvedil, da se v njegovem rojstnem kraju vse to godi, ga je v serce veselilo, in tu mu še na misel pride, da bi zamogel morda še kej pripomoči k povzdigi časti Božje v Idrii. Ko velik častivec *Matere Božje Marije* si misli, da bi ne bilo napak, ako bi svojim ljubim rojakom pripravil lepo podobo Božje Porodnice, ktera bi jim priložnost dajala še posebno častiti in v vsih potrebah na pomoč klicati preblazeno *Devico Marijo*. Izprosi si tadaj dovoljenje od tačasnega prvega Goriškega nadškofa, ki smo ga že zgorej omenili, da bi smel v Idrie nad Kanalom poslati podobo Matere Božje izdelano po tisti sloveči podobi prečiste Device, Matere našega Odrešenika, ki se časti v *Marii Celi* na Štajerskem. Kadar je v letu 1760 to dovoljenje dobil, in je v to dovolil tudi Kanalski fajmošter, da se sme v podružni cerkvi njegove fare nova podoba Kraljice nebes in zemlje postaviti; je rečeno podobo Andrej Blažič kmali pripravljeno imel, ter iz Dunaja dne 12. aprila 1760 tudi že omenjenemu generalvikarju Supančiču pisal:

„ Da dne 14. aprila, to je, ponedelik potem pošle rečeno podobo Matere Božje gosp. bratom Simonetti, tergovcom, v Terst z naročilom, da naj jo gosp. Jakobu Miani—tu tergovcu v Gorico pošlejo, kjer naj jo gosp. generalvikar prevzame. S podobo pošle dve obleki, eno za vsak dan, eno pa za velike praznike. Iz Gorice do Kanala naj jo gosp. Gene-

„ralvikar pošle; iz Kanala pa ali od fare, do Idrie
„verh gore, naj jo, ako je mogoče, osem duhovnikov s
„procesijo odkrito nesejo, in slehernemu teh duhov-
„niku naj se za njih trud en goldinar plača. —
„Pri podobi je tudi vlastnoročno pismo častitega o-
„četa priora iz *Marie Cele* na Štajerskem, s kate-
„rim spričuje, da je ta podoba popolnoma enaka po-
„dobi Matere Božje, ki se časti v *Marii Celi*.“ —

Dne 28. aprila 1760 je bila ta podoba tudi res
že v Gorici; prejden se je pa zamogla v Kanal spravi-
viti, in od tod v Idrie prenesti, se je morala za po-
dobo napraviti mala hišica ali kapelica iz terdega
stanovitnega lesa, kar je njeno prenešenje iz Gorice
do Kanala naravno zadržalo, tako da se je še le mes-
ca decembra rečenega leta 1760 misliti moglo na
čas, kdaj bi se to naj pripravniši zgoditi zamoglo;
zakaj dotično delo je bilo še le tada doveršeno. Peti
dan januarja mesca 1761, to je, tisti dan pred sve-
timi tremi kralji sta torej v Gorico s tem namenom
prišla dva poštena Iderčana, da sta sveto podobo Matere
Božje od Goriškega že večkrat pohvaljenega general-
vikarja sprejela, in jo do Kanala prepeljala. Tu je bila naj
pred puščena v cerkvici svete *Ane* pod Kanalom, ker
so menili na praznik presladkega *Imena JEZUSA* jo
z naj večji mogočo slovesnostjo in častjo s procesijo
prenesti do farne cerkve v Kanal, in od tam naprej do
Idrie; toda slabo, deževno vreme je bilo nastopilo,
in moralo se je vse to odložiti do bližnje *Svečnice*.

Na *Svečnico* 1761 se zberejo pri fari vsi k te-
mu potrebni duhovniki; med svetim opravilom pridiga
sam Iderski kaplan *Veluščik*, in povabi pri tej pri-
ložnosti očitno k procesii z novo podobo Matere Bo-

žje ves pričejoči ljud, vse duhovnike, in vse bratov-
šine, da naj s svojimi banděri se slovesni procesii
pridružijo, „ in zares “ — tako popisuje to sloves-
nost sam *Veljuščík* v pismu, ki ga je 1. marca 1761
iz Lige na Dunaj pisal blagodušnemu dobrotniku,
gosp. Andreju Blažiču — „ vsi žlahtniki in nežlaht-
„ niki so se pebožno in s serčnim veseljem vdeležili
„ tega svetega opravila, in tako je bila ta procesia
„ malo da ne taka, kakor na praznik presvetega reš-
„ nega Telesa. Sam prečastiti gospod fajmošter je
„ vodil procesijo s pluvialom odet, spremljen od le-
„ vitov in drugih duhovnikov, kateri so s svojo po-
„ božnostjo in lepim obnašanjem vse pričejoče ljud-
„ stvo k pobožnosti vnemali. Tako smo vzdignuli re-
„ čeno novo podobo Matere Božje iz cerkvice svete
„ Ane, in jo pod nebom (baldakinom) in z doplirji
„ (tórčami) in drugo sveto opravo v procesii sloves-
„ no prenesli v Kanal ob treh popoldne. V farni cerk-
„ vi se je podoba nebeške kraljice postavila sred cer-
„ kve, kjer je tako dolgo ostala, da so se večernice
„ z orglami odpele; po odpetih večernicah je bila
„ ravno tako s procesijo prenešena do pod hriba. Ondi
„ se je procesia vstavila, in gor po hribu so sveto
„ podobo na rokah nosili, dokler so k meni prišli, in
„ jo v moj farovž postavili, kjer bo v mojem stanova-
„ lišču tako dolgo hranjena, dokler pride primeren dan,
„ jo z vso slovesnostjo v cerkev prenesti, in na mesto
„ postaviti, kjer ima zanaprej biti. Ta dan pa mora
„ biti ne po zimi, in tudi ne o drugih velikih praz-
„ niki, posebno o takih ne, ko je v okrožji Kanal-
„ ske fare kje kak shod. Zatorej se je sklenilo, da
„ bo še le 8. dan septembra tega leta s slovesno pro-

„ cesijo v cerkev prenešena. — — Zato pa da bi
„ ljudstvo tim bolj se vnelo za čast Božjo in častenje
„ Njegove deviške Matere, blažene Marije Device,
„ mislim prošnjo v Rim poslati, da bi zadobili ravno
„ take *odpustike* za tiste, ki bodo k tej podobi Ma-
„ tere Božje romali, kakor so podeljeni *Sveti Gori*
„ in pa *Svetim Višarjem*; ljudstvo naše in tudi bliž-
„ njih far to goreče želi. Ako Bog da, bomo imeli
„ tukej *Božjo pot* itd . . .

In kakor je goreči duhovnik *Veliuščik* tukej bil pisal, je tudi v resnici storil, kakor vidimo iz drugega pisma, kterega je na ravno tistega gosp. *Blažiča* na Dunaj pisal dne 14. maja 1761, v katerem pravi: „ Da v polepšanje cerkve sv. Zenona, v katero
„ se je imela postaviti podoba Matere Božje, so srenj-
„ čani veliko apna pripravili, da ste se zamogle
„ popraviti tudi uni dve cerkvici, namreč sv. Kocia-
„ na in sv. Jakoba; posebno pa, da bi apna ne pri-
„ manjkovalo, ako bi se cerkev sv. Zenona kej raz-
„ širjevala, ali pa ako bi se imelo morda sozidati ka-
„ ko prenočišče za romarje, ki bi k Materi Božji
„ romati začenjali. Podoba Marie Device se bode za
„ sadaj postavila na stari altar. V Gorici pa je ka-
„ plan sam bil zavoljo tega, da bi prošnjo v Rim
„ poslal; kjer mu je pa gosp. generalvikar svetoval,
„ nekega Goriškega kapucinarja prositi, naj bi on v
„ Rim pisal, ki ima tam prijatle in znance, da bi
„ po tej poti zaželjene *odpustike* za svojo cerkev
„ dobil. Prenešenje podobe Matere Božje pa se bo
„ zgodilo na praznik presvetega *Imena MARIE*,
„ ko so že tako popolnoma *odpustiki*, kakor celo tisto
„ osmino. “

Med tem se je mnogo delalo, napravljalo in popravljal v cerkvi in zunej cerkve, in gosp. *Andrej Blažič* je iz Dunaja jim še denarjev pošiljal, da bi sadaj to, sadaj uno, kar je še manjkalo, si omišlovali, in cerkev vedno bolje ozališali. — Ko pride pa mesec september, in k slovesnemu prenešenju podobe Matere Božje v cerkev odločeni dan, se je silno veliko ljudstva iz vsih bližnjih in daljnih krajev sošlo, in spraznoval se je praznik, kakoršnega so Iderčani še malo kedaj vidili. Toda poslušajmo zopet besede gosp. kaplana *Veliuščika*, s katerimi on sam to nenavadno slovesnost popisuje v svojem listu od 15. septembra 1761, katerega je na Dunaj pisal že mnogokrat pohvaljenemu duhovniku: „ Praznik prenešenja podobe Matere Božje smo obhajali pretečeno nedeljo, h kateremu se je bilo sošlo tolikajn ljudstva in s toliko pobožnostjo, da se je vsakemu milo storilo, ki jih je vidil. Sveta podoba Celske Marie je bila vzdignjena iz mojega farovža; procesijo so vodili prečastiti gospod fajmošter; v cerkev svetega Zenona prinešena se je postavila na mesto nji pripravljeno. Shod ljudstva je bil takošen, kakoršen je na Sveti Gori, kadar jih naj več vkup pride. Spovedanih in obhajanih je bilo čez 1500, in akoravno je bilo v saboto pet, drugi dan v nedeljo pa devet spovednikov, niso vender mogli vsi biti postreženi, da bi bili prejeli svete sakramente in se odpustikov vdeležili. Sveto opravilo je bilo prav lepo: jaz sim si bil na vso moč prizadel, ga kar je bilo li mogoče, prav slovesnega napraviti, in vse ljudstvo, domači, in vunajni so bili s slovesnostjo popolnoma zadovoljni, kar so posebno s tim na znanje dajali,

„ da so bili vsi prav veseli, in se je njih pobožnost
„ jim v jasnih obrazih brala. Ena sama reč nam ni
„ bila popolnoma po volji, namreč enmalo neprijazno
„ vreme. Ko je gospod fajmošter sveto mašo pel (pel
„ jo je pa zunej cerkve pod milim nebom, kar si je
„ bil od nadškofa sprosila, ker je previdil, da pride
„ neštevilno ljudi, ki bi ne mogli biti vsi v malopro-
„ storni cerkvi sv. Zenona) in med tem, ko sim
„ jaz pridigal, je bil začel nekež nagajati veter, tudi
„ dežiti je bilo začelo; ker pa ni bilo dosti dežja,
„ se je vendar zamogla cela Božja služba v lepem
„ redu opraviti, akoravno enmalo bolj urno, ko so
„ ljudje med tem nekež v cerkvi sv. Zenona, nekež
„ pa pod bližnimi lipami se vstavili in pobožno
„ molili. Pri procesii nas je bilo duhovnih štirinajst in
„ trije kleriki; vsa Kanalska gospoda je bila zraven
„ pričejoča, iz Kanalskega grada pa samo mlajši
„ gospodje in gospodične — — — Cerkev je lepo
„ olišpana. Za vso pripravo k tej slovesnosti, in za
„ popravljanje cerkve in drugih stvari smo izdali
„ čez sto zlatih (ducati) razun tega, kar je srenja
„ iz svojega dala. — — — Napravili smo novo na
„ platno malano podobo Matere Božje, s katero
„ bomo leseno podobo Matere Božje zakrivali; za-
„ kaj jaz nisim hotel, da bi bila *Maria Cel* vedno
„ izpostavljena ogledovanju ljudstva. — — — Nebó in
„ več drugih pri procesii potrebnih reči sim rekel
„ iz Kanala gor primesti — — — zakaj takih stvari ni-
„ ma še moja cerkev. — — — Oznaniti pa Vam moram,
„ da nisim mogel izprositi od svetega Očeta Papeža
„ popolnoma odpustikov, kakor samo za nedeljo med
„ osmino Mariinega Rojstva, in nepopolne odpustike

„ za praznik Oznanenja Marije. — — Upam pa, da
„ bodem sčasoma jih kej več izprosil. “

Od tega časa torej, ko je bila sveta podoba Marie Cele v cerkvi svetega Zenona tako slovesno postavljena, so ljudje naj pred cerkev, potlej pa tudi sam kraj začeli klicati *Maria Cel*, in zato da se loči od *Marie Cele* na Štajarskem, pravijo temu kraju *Maria Cel nad Kanalom*. Od tistega časa namreč se shajajo pobožni ljudje o praznikih Matere Božje, posebno o poletnem času, iz cele Kanalske doline, iz Gorice, iz Berd, iz Tominskih gor, in iz bližnjih Benečanskih krajev, zlasti kar je Slovincov, še clo iz Tersta in več drugih krajev, v prijetni visoko na gori ležeči vasi, ki se Liga pravi, sprejemajo svete sakramente, se priporočajo Materi Božji, in se vračajo razveseljeni domu. Trije pa so *veliki shodi* pri *Marii Celi nad Kanalom*, ki se vsako leto posebno praznično in slovesno obhajajo namreč **a.) praznik vnebohojenja**, na kateri dan pobožni Kanalci s procesijo gor dohajajo; **b.) nedeljo po sveti Ani**, perve dni augusta, ali konec julia mesca, in pa **c.) posebno velik shod** je na *Ime MARIJE*, kot obletnico postavljenja svete podobe Matere Božje. Od shodov pervega leta nam pripoveduje zopet ravno tisti gospod *Veljuščik* v svojem listu, ki ga je dne 15 septembra 1762. na Dunaj pisal, v katerem med drugimi rečmi tudi to le beremo: „ Ednajsti in „ 12. dan tega mesca, pravi on, je bil zopet velik „ shod, vender ni bilo tolikajn ljudi, kakor lani, za- „ voljo deževnega vremena. Službo Božjo je imel „ gospod fajmošter, ki je že saboto proprej prišel. „ V saboto je bilo devet spovednikov, v nedeljo pa „ jih je bilo dvanajst, razun družih duhovnikov, ki

„ niso spovedavali. Čez 1,300 jih je bilo pri spo-
„ vedi in pri svetem obhajilu. ”

Da je pa *Maria Cel nad Kanalom* v kratkem tako sloveti začela, da še do današnjega dne ljudje vsako leto tjekej radi in veselo romajo, je pripomoglo nekeje tudi to, ker so se kmali razglasili nekteri prigodki, iz katerih se vidi, kako je usmiljeni Bog pripravljen svoje milosti obilno deliti tistim, kateri se s živo vero in terdnim zaupanjem k Njegovi presveti Materi Marii obračajo v vsih dušnih in telesnih potrebah svojih. Jaz ne bom naravnost rekel, da so bili zares čudeži, ki jih hočem sadaj povedati, ker *meni* ne gre soditi čez take reči; jaz hočem samo lastne besede gosp. Veluščika zvesto tu sem postaviti, kakor jih najdem v ravno kar omenjenem talianski pisanem listu, in ki se poslovenjene tako le glase:

„ Tudi gnade so se že, hvala Bogu! zadobile na pri-
„ prošnjo Matere Božje, ki se pod imenom *Maria*
„ *Cel* pri nas časti. Tako je bil duhovnik, gosp. Jo-
„ žef Formika, brat našega častitega fajmoštra, hudo
„ hudo bolan, in bil je že na smertni postelji; v tem
„ stanu se zaobljubi Materi Božji Marii Cel, in na
„ to je ozdravil. Dal je tada zmalati eno podobo na
„ lesen plošec, in to podobo je prinesel v vedni spo-
„ min shranit v našo cerkev na zid blizo Matere
„ Božje, in dve sveči zraven prižgal. Dve porodni
„ ženi, ki ste bile še le pervikrat v otročji postelji,
„ niste mogle poroditi; baba ji je že popustila, ker
„ jima ni vedila več pomagati: zdelo se je da pogi-
„ nejo one dve in nju otroka. V tej stiski se zaob-
„ ljubite tudi one dve *Marii Celi*, in komej ste nare-
„ dile to obljubo, ste tudi že srečno porodile, da sko-

„ rej same niste vedile kdaj. — Da pa ne bodem
„ predolg — tako sklepa *Veliuščik* svoje dolgo pis-
„ mo — ne bom več od družih takih posebnih gnad
govoril itd. “— Čudovit je res Bog v svojih Svet-
nikih, čudovit pa posebno je v svoji presveti Materi
Marii! Tudi sadajni gospod duhovnik, ki Idersko ka-
planijo nad Kanalom kot prav Jezusov učenec in sker-
ben dušni pastir že več let sem hvale vredno osker-
buje, vé povedati od posebnega varstva in brambe,
ki jo je od Matere Božje v neki očevidni nevarnosti
skusil, ko je enkrat že po temni noči iz Kanala gor
k Marii Celi se vračal vkljub nekemu skrivnemu zno-
trajnemu glasu, ki ga je svaril tam ostati, kjer je bil,
in ne tako pozno na pot se podajati. Kmali nad Ka-
nalom na samoti sta dva hudobneža nanj prežila, in
gotovo bi jima ne bil iz pesti odšel, ako bi se ne bil
usmiljeni Devici Marii goreče priporočil in tam, kjer
ju je zapazil, se pod brežino vlegel. Hudobneža, ki
sta ga bila že zagledala, sta ga koj zgrabiti hotla,
ali dasiravno sta pri njem in okoli njega vse preis-
kala, ga nista dobila, ker je njegova mogočna Gospa,
Devica Maria ga s svojo roko varovala — Koliko
njih je pa na duši bolnih semkej prišlo vsako leto,
od kar ta Božja pot obstoji, katerim je *Maria, pribe-
žališče grešnikov* gnado spreobrnénja in resnične po-
kore od Boga sprosila! Koliko njih je iz očitne ne-
varnosti pogubljenja s svojo mogočno prošnjo pri
Bogu milostivo rešila! Kolikim zastaranim grešnikom
terdo kamenito serce z gnado Božjo, ktero jim je,
kot usmiljena mati grešnih ljudi, od Svojega prelju-
beznivega Sinu Jezusa Kristusa sprosila, tako ome-
čila, da so vreden sad pokore delati začeli! — Za-

stonj ne roma vsako leto tolikajn domačih in vunaj-
nih ljudi k tej sveti podobi Nebeške Gospe in Kra-
ljice, ki vsakrat v sercu omečeni, s spokornim duhom
in srečno potolaženi po doveršenih praznikih se na
svoj dom vračajo.

III. Maria Cel od leta 1762 do

današnih časov.

Pervi duhovni pastir Iderske kaplanije in goreč
oskerbnik cerkve *Marie Cel*, Gospod *Tomaž Veluš-*
čik, je dne 20 7.bra 1763. to službo drugemu du-
hovniku, gosp. *Antonu Biziaku* odstopil, kateri je do
17. Julia 1777 z enako gorečnostjo in skerbjo se tru-
dil za celo srenjo, in posebno za svojo cerkev. On je
v djanji izpeljal že veči del tega, kar je bil njegov
vredni sprednik samo začel; pod njim namreč se je
razširila in zlepšala središna cerkev Iderska. Do te-
ga časa je bila cerkev svetega Zenona, ali kakor se
je že sadaj klicala, *Maria Cel*, bolj kapeli podobna
kakor pravi cerkvi, tako da je li malo število ljudi
zamoglo v nji biti pri svetih opravilih; posebno pa
o shodih, ko se je neizmerna množica vernih iz vsih
krajev shajala, so v živo čutili potrebo, cerkev raz-
širiti. S pripomočjo blagočutnih dobrotnikov so se za
vse dobro, posebno za čast Božjo in Marije Device
vneti Iderčani dela lotili za časa gosp. *Antona Bi-*
ziaka, in cerkev tolikajn razširili, da je dotakratna
cerkev li prezbitêri nove. In da bi začeto delo bilo

po mogočosti tudi popolno, so ji še dva zvonika prizidali. Ali ko je poslej gospod *Andrej Ipavec* bil tukejšni duhovni pastir (1820—1831), se je eden tih dveh zvonikov na povelje tadašnjega Kanalskega fajmoštra zopet poderl. Tako je cerkvi en sam zvonik ostal, ki ga še sadaj ima. Spomin razširenja te cerkve hrani v kamen vsekani napis, ki se nad velikimi vratmi te cerkve z velikimi pismenkami nahaja:

RIVVLVS ECCLE NOVVS CELLENSIBVS EXIIT VNDIS
HINC SLTIBVNDE TVÆ CARPE SALVTIS AQVAS.

Iz katerega napisa vidimo, da je bilo delo razširenja cerkve v letu 1774 dognano.

Ko je za gosp. *Biziakom* od 18. julia 1777 Iderske duše pasel gospod *Peter Stergar*, Kanalec, je bil postavljen ta véliki altar, ki je še sadaj v Celški cerkvi. Sploh je namreč znano, da je bila o časih cesarja Jožefa II. božja pot na Sveto goro prepovedana, da so v letu 1786 cerkev Matere Božje na Sveti Gori zaperli, da so ji še celo streho odkrili, in vse razprodali, kar je v nji bilo. Med drugimi rečmi, ki so se iz Svetegorske cerkve prodajale, so bili tudi altarji; Iderčani so bili v tisti priložnosti en altar tam si kupili, in ga v svojo cerkev prenesli, in mu sčasoma še lep tabernakel napravili, katerega taki, ki se na to reč umejo, na taužent goldinarjev cenijo.

Pod ravno tem velkim altarjem je *raka* ali *žerh* (Gruft) *grofov Rabatta*, kjer se je bilo že za časa tega kaplana (1782) truplo grofinje *Silvije* shra-

nilo. (a) Deset let potem (1792) o spomladi, ko so v Kanalski farni cerkvi nov pod delali, vse tamošnje žerhe zasipali, nadgrobne kamnje odnašali, kosti v cerkvi shranjenih trupel rajnkih na pokopališče vunkej znašali; so se tudi trupla rajnkih grofov in grofinj Rabatta, (b) ki so bile do tistih dob v Kanalski farni

(a) Tako beremo v mertvaških bukvah, ki se v Marii Celi hranijo, str. 71:

Die 3. Januarii 1782.

Silvia Comitissa vidua relictā a deſto. Illustr. S. R. J. Comite Joanne Antonio de Rabatta, aetatis suae annorum 79, et mensium 9, Goritiae Sacramentis munita obiit, et inde Canalim vecta, ubi exequiis factis per Rev.dum D.num Josephum Compare Parochum, et Decanum, adsistente Clero totius Parochiae portata fuit et sepulta in Monumento Rabattino existente sub Ara majori hujus Ecclesiae B. M. V. Cellensis. “

(b) V ravno kar omenjenih mertvaških bukvah beremo na strani 108 tole pazko k letu 1792. „ Hoc anno in Vere, quo in Ecclesia Canalensi factum fuit lapideum pavimentum, omnia monumenta existentia in dicta Ecclesia fuerunt terra impleta et ablati lapides sepulcrales. Idcirco de cōsensu et jussione Illustr. D.ni D.ni S. R. J. Comitis Michaelis de Rabatta cadavera infrascriptarum duarum Comitissarum et alia ossa mortuorum Familiae Rabattinae, quae existebant in Monumento Rabattino Canalensi, fuerunt portata et posita in proprio Rabattino Monumento existente in hac Ecclesia B. V. M. Cellensis sub Ara majori.

cerkvi, od tam vzdignule in prenesle v nov žerh v *Mario Cel.*

Tudi poslednji grof *Mihael Rabatta*, s katerim je ta grofovska hiša umerla, je bil ravno tam po svoji smerti, ki je bila 13. 7.bra 1794, pokopan. (c) Od tega blagega grofa smo že zgorej od začetka povedali, da je bil velik dobrotnik te cerkve; tukej zamoremo še pristaviti, da je v svojem tešamentu od dne 12. 7.bra 1794. dva taužent goldinarjev tej cerkvi zapustil. Naj počiva v miru! — In ker sim že tukej tega velikega dobrotnika Celske cerkve omenil, je prav, da s to priložnostjo tudi druge

„ Josepha filia Ill. D.ni D.ni S. R. J. Comitiss Joannis Antonii de Rabatta, aetatis suae annorum circiter 19, Sacramentis munita obiit die 16. Junii 1751.

„ Theresia vidua relictā a defuncta Sua Excellentia Ill. D.no S. R. J. Comite Philippo de Rabatta, aetatis suae annorum 83, mensium 7. et dierum 19, Sacramentis munita obiit die 7. 8.bris 1765.

c) To spričuje omenjena mertvaška knjiga, kjer se na strani 114. bere:

Die 13. Septembris 1794.

„ Michaël Ill.mus D.nus S. R. J. Comes de Rabatta, aetatis suae annorum 60, et mensium duorum exuntium Sacramentis munitus heri obiit Goritiae, et hodie sepultus est in proprio Rabattino monumento existente sub Ara majori hujus Ecclesiae B. V. M. Cellensis per Rev. D. Antonium Segalla Parochum, toto Clero hujus Parochiae et Decanatus Canalensis funus comitante. “

blage ljudi imenujem, kateri so posebno v novejših časih mnogo pomagali k pomnoženju Časti Božje in olepšanju Njegove svete hiše v Marii Celi. Kolikajn so pobožni in pošteni Iderčani za svojega kaplana in za svojo cerkev storili z delom in z dnarom, vsak bravec že sam od sebe lahko spozna iz tega, kar smo že povedali.

Komu je pa tudi neznan blagoserčni gospod *Jožef Karneli* v Kanali, ki o vsaki priložnosti pomoči korist lete cerkve Matere Božje pospehva? Da ne žalim rahločutja te preblage duše, ne bodem vsake dobrote posebej razkladal, ki jo je ta žlahtnočutni gospod skazal Marii Celi, in se mi dovolj zdi, s temi kratkimi besedami vsim pobožnim bravcom teh verstic njega ime naznaniti, ktere dobrote tisučrim v korist duše služijo. S tem pa tudi nočem reči, da razun tega imenovanega ni nobenega, ki bi bil dobrot Marii Celski cerkvi skazal; saj dobro vemo in vidimo, da je vselej po sto dobrotnih rok odprtih, kadar je ti cerkvi česar treba; posebno je en blag duhovni gospod v Gorici, čigar imena pa ne smem imenovati, da ne žalim njegove izgledne ponižnosti, kateri je vselej rad in mnogo tej cerkvi pomagal. Imena vsih dobrotnikov tu sem postaviti bi nas pa tudi pre daleč peljalo, in bravece te knjižice odveč vtrudilo. Zatorej se hočemo rajši nazaj obrniti k našemu verlemu kaplanu, gospodu *Petru Stergarju*, od kterega smo že zgorej govoriti začeli.

Ta gospod je petnajst let Gospodov vinograd v Marii Celi oskerboval, bil je mož v naj boljših letih svojega življenja in krepke volje. Pa zdi se, da ga je Bog že godnega za nebesa spoznal, ki ga je kmalo

k sebi poklical. Dne 24 junia 1792 je bil šel, kakor je sicer bil vaje, v svoje razveseljenje tiče loviti; v tezi ga pa vdari božji žlak in obleži na mestu. Po sreči je zraven prišel njegov cerkovnik, *Valentin Mugerle* z *Jožefom Mugerle* (bila je 4 ura popoldne) ki sta svojega gosp. kaplana že pol mertvega vzdignula in domu nesla. Hitro je bil iz bližnjih krajev poklican en duhovnik, da je *Stergarja* še v sveto poslednjo olje djal, kateri je še tisto noč ob ednajsti uri v Gospodu mirno zaspal, 52 let star. Pokopal ga je na pokopališču sv. Zenona dne 26 junia Kanalski fajmošter čast. gosp. *Janez Sovič* s tremi drugimi duhovniki.

En cel mesec ni bilo po njegovi smerti duhovnika pri Marii Celi; še le 26. julia 1792 je prišel gospod *Mihael Perkon*, iz Kala doma, gor za duhovnega pastirja, kar je skorej deset let ostal, to je, do 28. aprila leta 1802. Za časa, ko je on pri Marii Celi bil, se ni nič kej posebnega prigodilo. Ali ko je za njim ravno to službo nastopil gospod *Štefan Kociančič*, Kanalec, dne 22. julia 1802 (ta čas so bili Iderčani tri cele mesce brez kaplana), in ki ni bil še cele štiri leta tukej, se je vender po njegovem prizadevanji posebno storilo to, kar je bilo že zdavno potrebno, namreč dostojno *stanovališče* za duhovnika, ali kakor navadno pravimo *farovž*. Dozidalo se je k dotačasnemu farovžu, kar je bilo naj bolj potrebno, da je bilo bolj primerno za duhovnika. Dne 30. aprila 1806 je pa tudi on to službo popustil, in še le sedmi mesec po njegovem odhodu iz Marije Cele je prišel njegov naslednik gospod *Janez Brezigar* iz Morskega, kateri je od 9. 9.bra 1806 do 4. maja 1810

ta del gospodovega vinograda spodobno obdeloval, in je imel za naslednika gosp. *Matia Kumarja Kobaridčana*, kateri je 20. 10.bra 1810 k Marii Celi prišel, in celih deset let tukej duše pasel, dokler je namreč dne 11. februarja 1820 kot Ročinski vikar odstopil in poznej Šempaski fajmošter postal. Službo *Iderskega* kaplana je nastopil za njim gospod *Andrej Ipavec Bajnšičan*.

Ko je gospod *Andrej Ipavec* dne 1. marca 1820 na to kaplanijo prišel, se je marsikej prenaredilo, ponaredilo, popravilo in pripravilo, tim več, ker že več let sem ni bilo nič kej posebnega storjeno. Dela je bilo torej dovolj: nove vrata k cerkvi, nove okna in več drugih neobhodno potrebnih reči je bilo pod njim narejenih; cerkveno nadstropje se je sceloma prenaredilo in okinčalo; in ker je bila leca ali prižnica že silno stara in sperhnjena, je bila ena naj prvih skerbi tega blagega gospoda, da se je nova, bolj terdna in lepši postavila. O času njegovega pastirovanja je bilo tudi zgovorjeno, da srenja bode svojemu gosp. kaplanu letno plačo 300 fl. v dnarji dajala, kar še do teh časov obstoji. Ali on je bil zadnje dni avgusta 1831 od tod prestavljen na *Bukovsko* kaplanijo, in na njegovo mesto je prišel dne 24. oktobra 1831 gospod *Štefan Tomažič* iz Sanobora blizo Ipave doma, kateri je do 18. 9.bra 1837 to cerkev skerbno vladal, ter pod svojim sprednikom začete dela in poprave v cerkvi z enako gorečnostjo pospeševal; za časa tega kaplana so se *klopi* napravile, ktere se še sadaj v tej cerkvi vidijo; tudi se je pod njim vkupila ena *kloča*, ali kakor sploh pravimo, *lušter*, da se je z njo cerkev ozališala.

Deseti pastir tega oddelka Gospodove čede je sadajni za vedno povikšanje Božje časti in olepšanje veže Božje posebne vneti gospod *Ukmar Anton*, I-pavec iz Verhpolja doma, ki je dne 19. 9.bra 1837 iz Kanala, kjer je kaplan bil, k Marii Celi prišel. Akoravno je kmali po njegovem nastopu te službe cerkev njegova bila oropana, namreč v letu 1839, o kateri priložnosti je bilo za 150 fl. vrednosti pokradenega; je vender po njegovi skerbi in po njegovem nevtrudnem prizadevanji sadaj tako napravljena in olepšana, kakor ni bila poprej še nikoli. On ji je oskerbel šest novih posrebernjenih svečnikov za véliki altar in mnogo drugih manjših svečnikov; on je poskerbel, da se je pripravil nov križ, in pa tudi novo bandero Matere Božje, ktere podoba se v tej cerkvi časti; on si je prizadel, da so namesti starega omislili novo nebó (baldakin), ki jim je posebno o shodih in obhodih neogibljivo potrebno; on je poskerbel, da se je za stransk altar podoba svete Ane napravila, ktero je na platnu izmalal Goričan *Pik*.

Vsakdo vé, koliko dobro vbrani zvonovi, kadar iz visoko line zapojejo, pripomorejo, da se slovesnost svetih obredov povikša in občutleji prave pobožnosti gotovejši obujajo v sercih vernega ljudstva. Gospod Anton Ukmar je to tudi dobro vedil, zato je pa tudi si mnogo prizadel, da so se trije veči dobro vbrani zvonovi za njegovo cerkev omislili. Vžil jih je slavno znani Ljubljanski mojster *Anton Samasa* v letu 1849, kakor spričuje tudi slovenski napis na vélikem zvonu, ki se tako le glasi: „*Pod Franciškem Ksaveriom Goriškim nadškofom, Ant. Pericom Kanalskim dehantom, Ant. Ukmarjem Iderskim kaplanom so*

trije zvonovi vlti od Ant. Samasa v Ljublani 1849. “

Ravno to leto 1849 se je farovž vnovič razširil; in njegova cerkev je dobila nov kinč v svetem *Križevem potu*, ki ga je *Anton Dugoni*, mlad upapoln slikar Staromeščan, izverstno izdelal. In ker je v Marii Celi shod na praznik častitlivega vnebohoda Jezusa Kristusa, kakor je bilo že zgorej povedano, in še altarja temu prazniku in temu shodu primerne imeli niso; je bilo naravno, da je gosp. Ukmar, nevtrudlivi oskerbnik svoje drage cerkve zopet v tej zadevi bil poskerbel, da se je v letu 1852 ličen altar Vnebohoda Sinu Božjega postavil, ki ga je iz gipsa prav lepo in mično naredil *Leonard Piva* iz *Starega Mes-*
ta, in *Jožef Gorgonzini* v Vidmu je lepo podobo na platnu namalal, ki predstavlja Jezusa, kateri se v pričo svojih učencov proti nebu vzdiguje.

Naj znamenitiši delo pa, storjeno v teh petnajstih letih, ki je v Marii Celi letá nevtrudlivi duhovni pastir, je gotovo *nova podoba Matere Božje* na vélikem altarju. Zgorej smo že povedali, kako je prišla podoba Matere Božje iz Dunaja v letu 1760, in s koliko slovesnostjo je bila prenešena do Lige in potem v cerkev sv. Zenona v letu 1761; od te svete podobe Božje Porodnice se je tudi cerkev začela klicati *Maria Cel*, kakor je bilo tudi že povedano. Toda vsaka reč li en čas terpi, ostri zob neprenehoma naprej tekočega časa tudi železo zdrobi; ta podoba je bila iz lesa, in les je bil zlo že strohnjen, da se je zdelo, da ne bo mogla ta podoba dolgo več v spodobnem stanu se ohraniti. Misliti je bilo torej na novo podobo Matere Božje. Gospod kaplan je torej skerb-

no popraševal, kje bi se najdel dober mojster, ki bi znal novo stari enako podobo lepo izdelati, in ga je tudi našel. Sadaj je že blizo sedem let, od kar je ta nova podoba preblazene *Device Marie* na mesto stare postavljena, namreč na velkem altarji, vsa pozlačena, ki jo pobožni romarji častit hodijo. — Ta njegova skerb, da bi Božja pot k Marii Celi čedalje bolj med bližnjimi in daljnimi slovêla, torej tudi častenje Matere Božje se vedno bolj množilo, ga je bila tudi napravila, da je zgorej imenovanega gosp. Dugonita naprosil, mu na popir lično izrisati podobo Nebeške Kraljice, ki se v njegovi cerkvi časti; na to jo je dal v Benedkah v letu 1851 natisnuti, tako da zamore sleherni romar, ki to cerkev obišče, eno podobo te Matere Božje dobiti, in jo v spomin te božje poti sabo domu nesti. Na tej podobi (*glej podobo, ki je tej knjigi predpostavljena*) vidiš Mater Božjo, ki milo dete Jezuščika v rokah derži, od svetlobe obdana v sredi veličastnih oblakov; od zdolej pa zagledaš na samem verhu gore v sred košatega drevja lepo cerkev Marie Cele, in enmalo nižej vas Ligo, kjer duhovnik stanuje.

Ali tudi za uni dve cerkvici ali prav za prav kapeli, ki ste v okrožji Iderske kaplanije, je ta kaplan spodobno skerbel. V cerkvici sv. Jakoba v *Debenjah*, kjer je zvon s številko 1575, prenesen iz cerkve sv. Zenona tjekej, kakor smo že omenili, in torej kaže na silno starost cerkve sv. Zenona; ni bilo že več kot 20 let svete maše. On jo je zatega voljo dal v letu 1841 posnažiti in popraviti, da se zamore v nji spodobno opravljati služba Božja. V cerkvici svetega Kociana na *Britofu* pa je dal v

letu 1847 kor napraviti. — In kaj bi rekel od šole, ki jo je največ sadajni gospod kaplan vstanovil, in jo vedno sam in z naj boljim uspehom vodi? Kaj od tolikajn drugih reči, ki jih pa tukej, da bravcov ne vtrudim, opustim, ki jih je v povikšanje Božje časti in Njegove presvete Matere Marije storil, napravil, poskerbel in naredil?

Zatorej pa se tudi z veseljem vidi, da se verno ljudstvo vsih krajev, kjer se kej vé od te Božje poti, mnogoštevilno tukej shaja, da Mater Božjo časté, in se Nji v svojih potrebah priporočajo, katera je že večkrat očitno pokazala, kako milostiva in mogočna Mati je Ona vsim tistim, kateri Jo s spokornim sercom na pomoč kličejo, in zauplivo pod Njeno varstvo pribežijo.

V. K. V. Č. B. I. B. D. M.

**„ Kristjani so dolžni za lepoto
svoje srenjske cerkve skerbeti. ”**

SHODEN OGOVOR,

ki ga je o Kristusovem vnebohodu

pri

Marii Celi nad Kanalom

1853.

izustil

FIL. JAK. KAFFOL.

3. Kinetische und statische Eigenschaften
des Systems

SHODEN OGGVOR

1. Einleitung

179

Wird die Zeit nach dem

1833

1833

1833

„ **Gospod! jaz ljubim lepoto tvoje**
„ **hiše, in kraj, kjer tvoje veličastvo pre-**
„ **biva. ” Psalm. XXV, 8.**

Slehern romar, kateri verh tega priljudnega hri-
ba - *Maria Cel* - prikorači, in odtod se radoveden
okoli po rodovitni kanalski dolini ozera, mora odkri-
toserčno spoznati, da nekdanji prebivavci te prijazne
Dehantije so pač pridni in pobožni kristjani bili; kajti
prav obilno cerkva in zalih kapelic zagleda krog in
krog pozidanih. Pred seboj v sredi podolgaste doline
vidi farno cerkvo, *Mariinemu vnebovzetju* posvečeno,
kakor slavno mater iz bistrih valov mile slovenske
Soče, ki se med bogato s žlahtnimi terticami venča-
nimi goričicami pokojno vije, veličastno se dvigati; na
strani nji stojite podružni kapelici sv. Ane pod Mor-
skim in sv. Nikolaja v Kerstenici; krono ji podpera
kapelica sv. Jožefa v Gradu, in kot [zvezdi nad njo
bleščite kapelici sv. Antona na Verhu in sv. Vida na
Nekovem. — Oberne popotnik svoje oči na desno ro-
ko, takó vidi na unem kraju Soče z duhovnekom o-
skerbjeno cerkvo sv. Jurja v Deskli s podruženo ka-
pelico sv. Kvirina v Paljevi; na tem kraju reke vpa-
stirjeno cerkvo sv. Mihela na Gorenjem polju s podru-
ženimi kapelicami sv. Ahacija v Prilesju, sv. Volbanga
v Guljevci, sv. Matevža v Kamnici in sv. Gendre nad
Bertačom verh Soviunka; na zahodni strani griča pa

pastirsko cerkvo sv. Gabriela v Zapotoku. — Pogleda romar še na levo roko, takó bo na unem kraju Soče v gorskem obnebjú naštel vpastirjene cerkve sv. Duha na Planjšici, sv. Petra in Pavla v Lakovcu, sv. Jurja v Kalu, sv. Primaža v Lomu, sv. Štefana v Leupi, sv. Martina v Avčah, in lepo cerkvo prečiste Marie Snežnice nad Avčom; na tem kraju reke pa zagleda vikarjaško cerkvo sv. Andreja v Ročini z dvema kapelicama sv. Pavla in Petra. — Ne bom štel svetih vež, koje se po benečanskih hribih od Drenče do Stare gore od tukej vidiijo, ker bi predolgo terpelo, in to v moj namen ne sega; te sim pa vam zato imenoval, naj bi vsi resnico spoznali, da nekdanji prebivavci naše preljubeznive kanalske Dehantije so morali prav pobožni kristjani biti, ker so tolikajn božjih hiš pozidali.

Kar sim sploh od nekdanjih selanov teh milih krajev rekel, moram v posebnem obziru tudi od vaših prededov, dragi Iderčani! terditi; zakaj, glejte v majhini okolici so bili oni iz lastnih iztroškov tri cerkvice sozidali, namreč: cerkvico sv. Zenona, ki je zdaj ta cerkev in se *Maria Cel* zove, cerkvico sv. Jakoba na unem griču, in cerkvico sv. Kancjana pri Judru. Ako premislimo njih majhno število, pičlo premoženje, in zraven še veliki trud presodimo na griču cerkvico postaviti, moramo vsi očitno spoznati, da nekdanji Iderčani so bili za čast božjo goreče vneti kristjani.

Kadar pa jaz v to krasno ozalšano cerkvo stopim, in vselej tu kaj novega najdem, ter pozvem, da pod vodstvom svojega duhovnega pastirja ste vi za olepšanje svoje cerkve neumedeni; moram od vas reči, da se kažete vredne vnuke svojih prededov, in

da tudi vam gre častito ime pridnih kristjanov; zakaj vi ljubite lepoto gospodove hiše, in kraj, kjer božje veličastvo prebiva.

Vaša gorečnost za lepoto domače cerkve, in današnje blagoslovljenje novega postranskega altarja mi lepo priložnost dajo, od lepšanja svetih cerkvá kaj govoriti. Po tem takem bom vam iz dvojnega vzroka dokazal, da kristjani so dolžni za lepoto njih srenjske cerkve s posebno gorečnostjo skrbeti. — Tebi, Maria Divica! se za pomoč ponižno priporočim. Vi pa, dragi kristjani, pazno me poslušajte.

Naš Bog, kateri je s svojo vsegamogočno besedo „bodi“ svet in vse, kar je v njem, vstvaril; On, ki je Gospod nebes in zemlje, ne prebiva v tempelnih, kateri so z rokami sozidani; tako je nekdam sveti Pavl v Ateni učil: marveč njegovo veličastvo je neograjeno; nebesa so mu sedež, zemlja mu je podnožje, vesolni svet mu je tempel, vsaka gora mu je altar, sonce, luna in zvezde so mu milijonov svetlih lampec v velikem domu prižganih, megla mu je kadilo, ki se vedno proti nebeškemu pristolu vali, in vse rastline od niskega vresa do visoke ciprese so naraven kinč njegovega neizmernega tempelna. Vse stvari po neskončni širjavi celega sveta Boga svojega stvarneka časté. Tudi pometni človek zamore in je dolžan Boga povsod moliti; zakaj „Bog je Duh, in kateri ga molijo, ga morajo v duhu in resnici moliti,“ tako je Jezus učil. Jan. 4, 24. — Vunder se

je neskončni Bog človekovi končnosti vgodil, in da bi pozemeljskemu človeku, dokler je na prostor in čas navezan, dolžna božja častitva polajšana bila, je dovolil Sebi v čast odločene tempelne na svetu postaviti, v katerih s posebno pričujočnostjo biva, ponižne molitve svojih služabnikov milostlivo posluša, njih hvaležne dari radno sprejemlja, dolžno spoštovanje blagovoli, vse sebi izročene kristjane blagoslovi in z nebeškimi dobrotami bogato jih obdaruje. Tega je nas On sam zagotovil, rekoč: „Moje oči bodo odperete, in moje ušesa bodo poslušale molitve tega, kateri bo na tem mestu molil; njih grehe jim bom odpustil“. II. Kron. 7, 15 in 14. — Tako tedaj stoji skorej v sledni katoliški soseski Bogu v čast sveta cerkvice sozidana, kakor je nekdej skrinja zaveze med Izraelci stanovala. Tako stoji na tem veselem hribu cerkev *Veliki Gospej Celski Marii* posvečena, v kateri Jezus in Maria vse kristjane, ki s pravo pobožnostjo sem gori prisopejo, z dušnimi in telesnimi dobrotami obilno osipljeta.

Pa Gospod Bog tudi terja, da za njegovo svetišče, kjer on med nami s posebno pričujočnostjo prebiva, pazno skerbimo, spodobno ga snažimo, lepo zaljšamo in krasno lepšamo. In to ne za tega del, kakor da bi od nas česar potreboval; on, ki je vsem življenje in dihanje dal, od nas ničesar ne vpotrebuje: marveč od nas terja ozalšanje svojih hiš iz dvojnega vzroka: prvič ker to mu je očitno znamenje našega hvaležnega serca do Njega, in drugič: ker zvunanji lišp svete veže našo pobožnost pri službi božji polajša in povikša. To bom razložil, in rečem:

I. Kristjani so dolžni za lepoto svoje srenjske cerkve skrbeti, ker to Gospod Bog od njih hvaležnega serca terja.

Sveti Bernard je rekel: „Cerkev je skorej majhen paradiž na zemlji.“ Po tih besedah je srenjska cerkva skorej majhen paradiž v sosešnji. In resnično. Kakor v nebeškem paradižu Gospod Bog iz svojega bliščega pristola vse angele, svetnike in čiste duhove s tako čeznatorno zadovolnostjo vedno blagodaruje, ker se jim od obličja do obličja zavživati daja, da od večnega veselja in nenasitene prijetnosti zaporedoma pred njegovim veličastvom na obraze padajo in nenehoma mu „sveto“ prepevajo; tako osiplja Gospod Bog v vsakej srenjski cerkvi, kjer v sredi svojih angelov in posebno tistih svetnikov, katerim je cerkev v varstvo izročena, včlovečen stanuje, vse sosede s takimi neprecenljivimi darmi in svetimi gnadami, da naša pamet jih ni v stanu razumeti in jezik ne izgovoriti, le serce se mora goreče hvaležnosti do Njega vneti. Dovolite, da nekterih opomenem: V vaši srenjski cerkvi ste bili pri prvi stopnji v pozemeljsko življenje iz kerstne vode in svetega Duha prerojeni, da vaše imena so bile v bukve izvoljenih začerkane. V vaši domači cerkvi ste bili že nekolikanj odraščeni pri sveti birni v pravi veri poterjeni, in v stanovitne Kristusove vojšake pomazileni. V vaši pastirski cerk-

vi ste bili že velikokrat pri zakramentu svete pokore po Jezusovem zasluženju svojih lastnih grehov očišče-
ni in peklenške oblasti oprosteni; ja mili Jezus je vas po pravem spokorenju tako ljubeznivo sprejel, da je vas ondi k svoji nebeški mizi povabil in lastno meso v jed ter presveto rešno kerv v pijačo predpoložil. Pa kaj bom dalje pravil, sej bi mogel železen jezik imeti, da bi vse dopovedal, kar ste v domači cerkvi iz božje roke že prijeli? Ondi so bili vaši zakoni blagoslovljeni, ondi bodo vaše žalostne serca razvese-
lene, ondi vam vaši duhovni nebeški kruh izveličav-
nega nauka lomijo, ondi Bog vaše molitve blagovoli, od ondod se nebeški žegen čez vašo družino, pohištvo, polje, živino razliva, ondi so vam vse gnade na po-
nudbo, in še nihče ni prišel v domačo cerkvo pomoči iskat, da bi je ne bil najdel; zato pravim, da kar angeli in svetniki v nebeškem paradižu od božjega obličja zavživajo, to zavživajo kristjani v njih domači cerkvi; zakaj ona je poslop božji in tu so same nebesa. Sv. Krizostom.

Vprašam: Niso li kristjani dolžni za lepoto svoje domače cerkve skrbeti, v kateri toliko dobrot od Boga dobivajo? Poslušavci, kaj vam pravi vašo hvaležno serce? Ako je bil Bog Mozesu skrinjo zaveze, ki je bila le senčna podoba naših cerkva, lepo pozlatiti in z dragim pertom njo pokriti vkazal; koliko bolj nam veli svoje svetišče mično ozalšati, v katerem včlovečeni Jezus Kristus v presvetem Rešnem Telesu vedno med nami prebiva, vsaki dan za naše grehe se daruje, in večno življenje nam deli. Nič ne bom pravil iz svetega pisma, kako imenitno je bil uni Jeruzalemski tempel, kojega je bil kralj Salomon na gori

Morija pravemu Bogu pozidal, olepšan in okinčan, da zlatá in srebra ni bilo prerajtati; tudi ne bom iz cerkvenih listov razkladal, kako so se kristjani, po tem ko jim je bil nebeški Bog po velikem cesarju Konstantinu mir poslal in tempelne očitno staviti privolil, za lepšanje božjih hiš ponašali; temveč moram samó opomeniti, da clo ajdje so si veliko za kinč tempelnov prizadevali, ktere so svojim lažnivim malikom pozidovali. Kdorkoli se je mislil svojemu maliku prav priporočiti, ali pa v svoji nespametni veri za prejeto dobroto se mu zahvaliti, mu je v olepšanje njegovega tempelna dar prinesel. Tako se je godilo, da neki tempel maliknje Diane v Efezu je bil tako slovito pozidan in okinčan, da se je štel med sedmero čudežov sveta. - Ako so neznabogi, ki so v temi nevere sedeli, tako hvaležno serce imeli, in se za čast svojih malikov ponašali, kaj bomo mi kristjanje nehvaležnejši od njih? Kdo se zamore dolžnosti odreči, koja ga veže lepoticiti hišo tistega dobrega Boga, ki ga je verske teme rešil? Bomo li tisto domačo cerkvico, v kateri je nas milostljiva roka božja že tolikokrat in tako bogato obdarila, v nesnagi, v revšini in brez vsega lišpa opustili?

V životopisu danskega kralja Sveno-ta berem sledečo nam prav podučivno dogodbo: Ti kralj je bil enkrat nekoliko prenaglo nektare svojih podložnih k smerti obsodil in vmoriti vkazal, zato ker so zoper njegovo vladarstvo govorili. To zvě bogaboječi škof Vilhelm, in oko se mu svete žalosti solzi. Nekega dne, ko se je škof ravno pripravljajl sveto mašo peti, vidi Sveno-ta po kraljevo oblečenega in od njegovih dvornikov sprejetega v cerkvo k sveti maši priti. Sveti

škof mu grě naproti s pastirsko palico in ga takole nagovori: „S kakšnim sercom prideš v cerkov, o kralj morivec? Ako si ti v tvoji pregrehi terdovraten, vedi, da ti kraj ni za nespokorjene grešnike. Ako se pa svojega hudodelstva kesaš, vedi, da to oblačilo in spremništvo se tebi ne spodobita. Zatorej idi, ti nisi vreden tako v sveti veži biti.” Kralj obledi in cerkvo zapusti, škof pa pred altar stopi sveto mašo pet. Veliki duhoven je mašovati začel in komej „Kirje” odmolil, kar mu povedó, da se je kralj v spokorjeni obleki vernul. Sveti mašnik stopi od altarja in zopet mu grě naproti. Sveno pade pred njega, in ves ske-san se očitno svojih hudodelstev obtoži. Milostljivi škof ga v Jezusovem imenu odveže, ga ljubeznivo objame, in v cerkvo pelja. Vse ljudstvo se to viditi veselja razjoče; kralj pa stopi na visoko stopnico, z roko tiho biti poprosi, po tem pa se zahvali Vilhelmu za sveto posvarenje, obljubi vedno pravičen kralj biti, in v zahvalo od Boga prejete dobrote oporoči sveti cerkvi polovico dežele imenovane Štefnica.

Glejte kristjani lep izgled hvaležnega serca do tiste cerkve, v kateri je milost od Boga dosegel. Tudi vi ste v svoji srenjski cerkvi veliko veliko milost od Boga že prejeli. Spoznajte svoje dolžnosti do nje in skerbite po svoji mogočnosti jo lepšati in zalšati. —

II. Kristjani so dolžni za lepoto svoje domače cerkve skerbeti, ker zvanjanji lišp svete veže njih pobožnost pri službi božji polajša in povikša.

Vsaka cerkva je iz tega svetega namena pozidana, naj bi se v njej bogoljubni kristjani kot bratje in sestre pred nebeškim Očetom zberali in pod vodstvom njih duhovnega pastirja očitno službo božjo pobožno opravljali. Tej hiši se spodobi svetost vekomaj, kakor je nas Jezus dobro podučil, ker je bil nespodobne barantače iz Jeruzalemskega tempelna razserdit ispodil. Kakor je nekdej očak Jakob, ko se mu je bil Bog na poti v ptujo deželo v spanju prikazal, in veliko srečo obljubil, ves vstrašen iz spanja planil rekoč: „Kako strašen je ti kraj! Resnično, tukej „ je hiša božja, tukej so vrata nebeške!“, in kamen, ki mu je za podglavje bil, pobožno z oljam polil, I. Moz. 28; tako bi moral vsak kristjan, kadar v cerkvo stopi, misliti in z gorečo pobožnostjo službo božjo tu opravljati. Pa mi smo telesni ljudje, in dokler na tem svetu živimo, zvunanje stvari v naše znoterne občutke mnogo zamorejo. Tako se godi, da kakor lepa muzika in gladko sveto petje, ali pa izverstna slikarija naše serca mično ganejo in našega duha nakviškvo dvi-

gnejo; tako tudi zvunanja blišečnost krasno olepšane cerkve nas s sveto pobožnostjo presune, ter službo božjo prav donesti nam polajša.

To vam spričati ne bom sem ter tje modrih izrekov iskal, ampak vas sodnike postavim. Povejte, kako se je vam zdelo, kadar ste kjerkoli v kakšino revno, zapuščeno cerkvico stopili? Vam se je milo storilo, vaše serca so bile merzle, vaš duh je bil kakor v posvetne verige zakovan, vaše misli so bile raztresene, vi ste se skorej brez vse pobožnosti čutili, vi niste prav po dolžnosti Bogu častitvo donesti mogli. Kako drugačno se je pa z vami v lepo izzalšani cerkvi godilo! En sam pogled okoli sebe, in vi ste bili svetosti vsi presuneni, vaš duh se je svetega kraja razveselil, in kakor na angelskih habicah se je nakviško dvignul, vi ste bili tako rekoč zamaknjeni, ste polni serčne pobožnosti na svoje kolena padli, in iz globočine serca milo zdihnili: „Pred stolom tvoje „milosti, o Bog! te molimo“ Glejte moč lepote božje hiše v pobožnost našega serca. In ako zraven tega še pomislimo, da za vsako očitno službo božjo tudi nekih vidnih priprav potrebujemo, brez katerih mora nehote božja častitva zaostati; kakor n. p. lepa andoht svetega Križovega pota v tistih kaplanijah, kjer štacionov nimajo; moramo pač odkritoserčno spoznati, da za voljo povikšanja serčne pobožnosti in za voljo polajšanja prave službe božje so vsi sosesčani dolžni s posebno gorlivostjo za lepoto svoje domače cerkve se po našati in v njo vse pripraviti, česar se v božjo čast v dušno korist ondašnih kristjanov potrebuje. Ja smem reči, da iz dobrega ali slabega stanu srenjske cerkve in iz njenega lišpa se zamore na pridne ali mlačne

kristjane v soseski posredno skleniti, tako da lepo ozalšana cerkva v soseski je naj veči čast katolških srenjčanov, slabo olepšana cerkva pa v soseski je očitna sramota ondašnih kristjanov in tudi njih duhovnih pastirjev. —

Kar smo dosihmal li na sploh govorili, obernimo posebej na to Mariecelsko cerkvo. — Kako lepo je dans tukej vse ogleštano, mično izzalšano, nežno olepšano, krasno okinčano, lično ovenčano! V lini visijo trije novo vlti zvonovi, katerih soglasno vbrano donenje se tako milo vsaki dan po naših hribih in dolinah razlega, da ganeno mora biti vsako občutljivo serce, in vmedeni popotnik bo k pobožnosti nagnen. — Poglejmo veliki altar, v katerem sveta podoba prečiste Device Marie z vsmilenim detetom v naročju stoji; ti je tako krasno okinčan, da se ga angelski pogledi veselijo, in človeku se dozdeva, kakor da bi nebeški tron pred seboj vidil. — Dva postranska altarja, katerih eden je posvečen sveti Ani, drugi bo pa ravno dans Jezusovemu vnebohodu blagosloven, sta tako milo ovenčana, da oko se ju zadosti ne more nagle dati. — Po cerkvenem zidu okoli in okoli visijo z modro roko slikani novi stacijoni svetega Križovega pota, ki tako do serca segajo, da se človek ne more solzam vbraniti; ker mu Jezusovo terplenje vživo pred oči postavijo. — Po sredi cerkve stojé praznične bandera in novi sveti križi, ki so nam znamnja Jezusove slavne zmage in našega rešenja. — Ako to in vse drugo pregledamo, česar pred malimi letmi nismo tukej vidili, lahko s prerokom zdihnemo: „Kako ljubeznivo „je tvoje prebivališče, o Gospod! en dan v tvoji hiši „več od tavžent družih velja. Rajši sim najmanjši v

„ hiši svojega Gospoda, kakor prebivati v šotorih greš-
nekov ” Ps. 83.

Predragi Iderčani! vi ste se prav gorlivo za božjo hišo ponesli. Ta vaša domača cerkva je vaša naj večičast pred svetom, in - nadjam se - tudi pred Bogom. — Ne bom vprašal, kdo je vas k temu napeljal. Vidili ste v Kanali farno cerkvo tako imenitno olepšano, da po deželi nji malo enakih najdeš; vaš duhovni pastir je hotel lepi izgled gospod Dehanta posnemovati: vi ste se dali kot pokorne ovčice od Njega voditi, ste dobroserčno brez vsega vpora Njegovim svetom se vklonili, timveč ker ste sami veliko potrebo spoznali; in tako ste s združenimi močmi to cerkov *Celske Marije* lepo olepšali, in tudi uni dve podruženi kapelici sv. Jakoba in sv. Kancjana v dober stan deli. Blagor vam in vašemu duhovnemu pastirju! Na zemlji vas gorečnost do božje hiše vnema, v nebesih se pa vam nezvenlivi venec plede, kojega bode iz roke pravičnega Očeta prejeli. — Pa dobro vem, da tudi drugi kristjani so z bogatimi milodarmi ljubeznivo pripomagovali ti sveti tempel s potrebnim previditi. Tem se jaz dans v imenu vsih Iderčanov lepo zahvalim, in akoravno njih imen ne vem, jih ve pa Maria, ker jih v svojem maternem sercu zapisane ima in jim prosi za diko nebeško.

Ko sim unedni skoz Čolnico v ti hrib stopa, in ondi se vsedé nekoliko počival, so me kmalo tamošni sosedi prijazno obdali. Pokazali so mi tablico s sledečo slikarijo: V sredi deskise je bila lepa podoba *Celske Marie*; pod podobo je neki kmetič s ro-

ženkrancem v rokah klečal, zraven njega je pa bolan vol kimal. Napis tablice se je glasil: Iz obljube 1783.

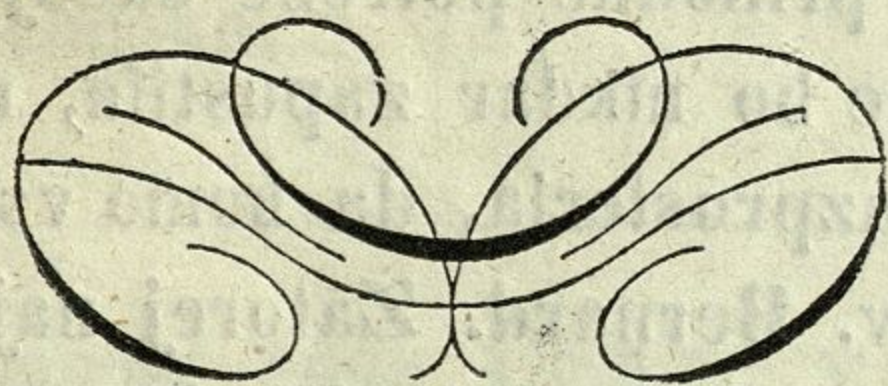
— Vprašam, kaj slikarija pomeni, in seljani mi povedó: V Gorenji vasi je bil kmetu vol zbolel. Vbogi vlastitelj mu je z vsem, karkoli je sam vedil, ali so mu drugi prijатели nasvetovali, živinci pomagali; pa ker je človeška pomoč prazna bila, se je k Celski Marii za pripomoč obrnil. In glej, vol se je okreval; pobožni kmetič je pa v zahvalni spomin Mariine pripomoči tablico izslikati dal. — Tako ustno izročilo. —

Kakor je temu pobožnemu kmetu Maria pomagala, in ga pred telesno nesrečo milostljivo obvarvala, tako bo pomagala tudi nam, ako jo bomo v pomoč klicali. Pa kaj pravim, bo pomagala? Maria je nam že velikokrat svojo pripomoč skazala, in ni ga med nami nobenega, kateri bi ne bil po Marii kake gnade prejel; zatoorej naj bodo vsi milodari, ki smo jih dosihdob v sveti lišp te cerkve storili, hvaležne Marii postavlene tablice za vse po Njej prejete dobrote; naj bodo vse milošine, ki smo jih tukej na Mariini altar radno položili, vedne znamenja našega hvaležnega serca. — Pa tudi v prihodnosti bomo od te mile matere pomoči obilno vpotrebovali. Blagor nam, ako se nji bomo za prihodne potrebe sadaj prav prikupovali; Ona nas ne bo nikdar zapustila, marveč bo nam svoje naročje razprosterla, da bomo vsi od njene polnosti dosegli, sv. Bernard. Zatoorej naj bodo vsi milodari, koje smo tukej v izzalšanje te svete veže odrajtali, naši prihodni besedniki pri Mariinem sercu.

Predragi kristjani! bodite si svesti, da Maria bo vam jezerokrat vse povernila, karkoli ste v zlepšanje tega Nji posvečenega tempelna izdali. Li to vas lepó

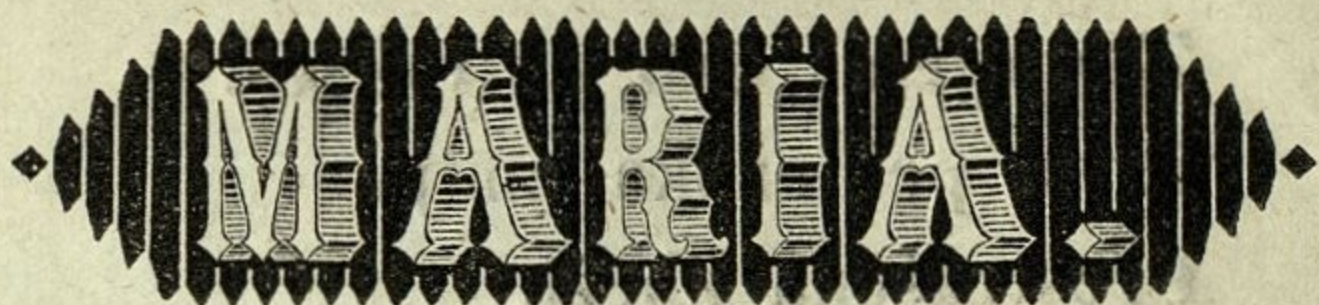
zaprošim: bodite Marii zvesti in pokorni otroci, varite se povsod greha; imejte Mario vedno pred očmi, posnemajte Njene svete čednosti; imejte to zmerej v spominu, in ponižno se Nji priporočujte; imejte jo povsod v sercu, in radi molite; tako bo Maria vselej vaša mila mati in skerbna varhinja, in vam se ne bo treba ničesar bati.

Preljubezniva Celska Maria! Glej, mi smo po naši mogočnosti za lepoto te tvoje cerkve skerbeli; zdaj k Tebi perbežimo, ker v svoji priprostosti mislimo, da v Tebi posebno besednico imamo. Ponižno Te prosimo, ne zapusti nas v naših slabostih. Bodi vselej naša vsmilena mati, pomagaj nam v življenju, in kadar tista težka ura nastopi, v kateri se bomo od tega sveta ločili, pridi nas na smertno posteljo s tvojim ljubim sinom Jezusom Kristusom obiskat. Sprosi nam gnado, da kakor se sadej v tej cerkvi pred Tvojim altarjem znajdemo, se bomo tudi enkrat vsi skupaj pred Tvojim tronom vsredi angelov znajšli, in v očetovi hiši v nebesih se vekomej veselili. Amen.

Da od zadnje polpôle odveč praznega ne
ostane, podamo še naslednjo pesmico,
na čast preblažene Device Marie po
talianski „*O amabile Maria*” zloženo.

Štef. Kociančič.

1. Maria ljubezniva!

Ti moje si veselje;
Vse moje serčne želje
So, vedno Te častit.

2. Ime presveto Tvoje

V serce si čem vsaditi,
In sabo ga nositi
U sercu, kjer kolj bom.

3. Maria! — iz serca zdihnem,

Ko zora zjutrej vstaja;
In solnce ko zahaja,
Mario kličem spet.

4. Usmiljena Maria!

Ti si mi zvesta mati,
Zato se mi ni bati,
Te klicat' na pomoč.

5. Če se me žalost loti,
Alj grozne bolečine,
Mi vsa nadloga mine,
Ko k tebi pribežim.
6. In ko zavoljo greha
Mi serce v strahu bije,
Že samo ime **Marije**
Mi serce vpokoji.
7. Ko me sovražnik skuša,
Zavpijem: **Oh Marija!**—
In ta peklerska zmija
Prestrašena zbeži.
8. Zatorej bodem klical
Mario v vsaki sili,
Ker Ona se me vsmili,
Kot mati ljubljena.
9. In kadar bodem vmiral,
Bom klical **Ime Marije** :
To mi tolažbo vlije
V prežalostno serce.
10. To sveto **Ime Maria**
Klicaje bodem srečno
Tu živel, ino večno
Se tamkej veselil.
- Amen.**

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

COBISS S

00000372029